

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Opvs De Iudiciis Divinis, Qvae Devs In Hoc Mvndo Exercet

Accessit index concionatorius in omnes totius anni dies Dominicos &
Festos, ab ipso Auctore confectus

Stengel, Georg

Ingolstadii, 1651

Capvt XXVI. Iudicia Dei in matrimonijs, etiam recentioribus,
prouidentiſimè, conciliandis ac locupletandis, præsertim si non opes, sed
virtus aspiciatur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-45686

næ providentiæ, quæ non solum ad pedem, sed ad calceum quoque se extendit.

C A P V T XXVI.

Judicia Dei, in matrimonijs, etiam recentioribus, providentissime conciliandis, ac locupletandis, præsertim si, non opes, sed virtus aspiciatur.

Non imminuta est, post veteres illas providentias, cura Dei, circa conjugia: quia adhuc diutiùs, generis humani propagatione, conservare voluit Mundum ac gubernare; & idem est hodie, qui fuit heri, & nudius tertius. Quamobrem quotidie etiamnum sapientem potentiam suam perspicue demonstrat, in matrimonijs concinnandis. Atque in primis à nemine, quantumvis potente, siue invidio, siue æmulo aut rivali, destinationem egregiæ sponsæ posse impediri, luce meridiana clariùs docet admirabilis historia Henrici, in Imperatoris generum, cælesti voce, designati, atque, per gravissima discrimina, tandem ad illud dignitatis culmen eucti, quam, alio loco, recitavimus. In summa, si Deus vult, *Mopso Nisa datur*, rumpantur licet ceteri Corydones. Et potest Deus dispares pulcherrimo mixturæ artificio componere. Quod vel in fabula est adumbratum. Iuppiter cum Mercurio iter habebat, per agros; & quasi viæ ignarus, quærebat ab ignavo aratore, quæ eundem esset? Ibi arator, quem tædebat loqui, vix sublato pede semitam ostendit. Paululum processerat, cum ad ancillam venerunt gnauiter rusticantem; quæ itidem interrogata, de recto itinere, id non modò promptè ostendit, sed etiam ad multum viæ officiosè comitata est euntes, ne errare possent. Itaque Mercurius à Ioue poposcit, vt tam benevolæ mulieri gratiam redderet. Iuppiter, manu ad frontem admotâ, quasi consilium inde euocaret, paulò post seruum illum ignavum ancillæ in maritum destinavit. Offensus hoc iudicio Mercurius, causam petiuit sententiæ tam inexpectatæ; cum & arator tali sponsa indignus videretur; & aratrix utique maritum gnaviorem meruisset. Ei respondit Iuppiter, se, hoc pacto,

St 3

vtrique

I.

Priore de Iudicijs Dei tract. c. 28.

utrique parti consuluisse. Hac enim socia, & illum excitatum iri; & hoc marito, istam non futuram insolentem. Sic nimirum sæpe dissimiles convenire solent, ut vxor viro sit pro industria stimulo: & vir vxori pro modestiæ freno.

II.

Porrò in matrimonijs, si, non quid spectari soleat, sed quid spectari debeat proponamus, mores utique sunt diuitijs anteferendi. Apud improvidos, apud quos *Virtus post aurum sequitur*, quæcunque bene dotata est, bene est & morata. Itaque opulenta eligitur, quæ, vno anno, dotem omnem, patrimonium omne in superbiis vestium impendit; cum sponsa inops, sed bene morata atque laboribus assuefacta facile peculium industria collegisset. Diuina ergo æquitas, cum videt potius animi, quàm marsupij dotes quæri, non rarò vtrumque confert: sicut vtrumque subducit, quando pecunia magis desideratur, quàm sponsa.

III.

S. Damascen.
in histor. de
reb. gestis SS.
Iosaphat &
Barlaam c. 16.

Narrat D Damascenus, dirissimos parentes filium habuisse, cui ut pares nuptias apparerent, nobilissimi item atque ditissimi viri filiam nuptui dare statuerant, quæ forma supra omnes alias satraparum nymphas excellebat, Nimirum totum matrimonij consilium erant *Genus & Venuus*. Quod vbi castissimus agi adolescens intellexit, non tantum nuptijs, sed etiam lare, sed patre & patrimonio relictis, clam profugit. In fuga, ex æstu, diuertit in pauperis cuiusdam senecionis ædiculam. Ibi, præ foribus, sedebat ad colum virgo senis vnica gnata, quæ summis digitis fila deducens fusum torserat, atque cantando laborem, diuinis laudibus celebrandis, solabatur. Erat autem carmen, quo Numini, pro beneficijs, gratiæ agebantur. Hoc in tali loco argumentum admiratus iuuenis ait: *Quodnam est istud tuum, o Virgo, studium? aut cuius rei gratia, adeo inops, quasi pro magnis diuitijs, laudas verum Condurorem?* Cui illa: *Nescis, ait, o hospes, quisquis es, quemadmodum exigua sepe medicina magnos pellit morbos; ita etiam, in paruis Dei donis, gratiarum actionem magnorum fieri auctricem bonorum?* Ego quidem filia sum senis pauperis, gratias tamen refero, pro modicis istius donis, & benedico Dominum, certa, quoniam qui hæc contulit, & maiora valet dare: & ista quidem de his, quæ extrinsecus sunt, &

nostra non sunt. Ex quibus neque multa possidentibus lucrum aliquod provenit; ut non dicam, quod & saepius damnum sustinent. Neque minora accipientibus, accidit detrimentum, eandem utriusque viam pergentibus, & ad eundem pervenientibus finem. Eorum vero, qua magis sunt necessaria, & perfectissima, multa & maxima accipi DEI dona, qua innumerabilia & inestimabilia sunt. Nam secundum imaginem DEI facta sum; & ipsius notitiam habere merui; & ratione, pra omnibus animalibus, sum praedita; & ab ipso DEO inuitata sum ad vitam, per viscera misericordiae eius: cuius & mysterij particeps esse promerui; & Paradisi ianua aperta est, facile, si voluero, introitum mihi prabitura. Pro tantis igitur ac talibus donis; qua indifferenter divites percipiunt & pauperes, ut dignum est, gratias agere penitus est impossibile. Si tamen & modicam istam laudationem largitori bonorum non obtulero, qualem excusationem habebo? Huc usque alioqui paucorum verborum, sed in rebus diuinis facundissima puella de DEO disseruit, iuuenemque ingenij acumine & rerum caelestium prudentia adeo in stuporem atque admirationem dedit, ut etiam in amorem suum raperet. Quamobrem accersito ad se patri eius foras dixit: *Dum fugio uxorem, uxorem acceptam pro inuisa mihi offert benignum Numen, filiam enim tuam in coniugium peto, cuius me indoles, vis intelligendi, & pietas non genarum, sed morum venustate cepit.* Erat iuuenis seni de parentibus norus, quare Nequaquam istud fas est, ait senex: *Diuitum pauperumque filij & filiae incongrue coniugium constituunt.* Cui iuuenis, Enimvero diuitem fugi, pauperem volo, quia satius est ducere piam, quam opulentam. *Vnica est, ait senex, non possum eam a me dimittere, solam & baculum senectutis meae.* Atqui ego, inquit adolescens, apud vos manebo, vestram vitam posthac victurus; & cum dicto, splendorem vestium abiecit, & cum senis centone commutavit. *Tunc, inquit S. Damascenus, ille senex in multis tentans eum, & vario ipsius examinans cogitationem, postquam cognouit firmam mentis illius stabilitatem, & quia non amore insipientiae detentus petijt eius filiam, sed pietatis amore elegit pauperim vivere, hanc praeponens sua gloriae & nobilitati; tenens eum manu introduxit in suum cubiculum, & ostendit ei diuitias multas ibi repositas, & immensum pondus*

diu

du pecuniarum, quantum non viderat aliquando iuuenis ille, & ad eum: Fili hac omnia tibi dabo, eò quòd elegisti me fieri haeres sedentia. Quam tenens hereditatem illo omnes supergressus est gloriosos terra & diuites, Hæc S. Damascenus, loquens in parabolis.

IV.

Rectè homines sapientes, in coniugialia fœdera conditionibus veniunt antè quæsitis, sed conditionibus bonis, & bona norma. Optima hîc norma est coniugum eligendarū, quos non debent diuitiæ, sed virtutes conciliare; non dissociare paupertas, non excludere generis obscuritas; satis locuples est, quæ Deum habet. Nihil ditius est pietate: nihil vero amore constantius. Itaque *simus astuti*, ait S. Ambrosius, *circa querenda & seruanda coniugia, diligamus tributa nobis consortia. Esijs, qui longinquis fuerant ortus sui tempore regionibus separati, inter se conuenerint: etsi vir ad peregrina contenderit, nulla longinquitas, nulla absentia complacitam minuat charitatem. Eadem lex presentibus absentibusq; connectit. Idem natura vinculum inter distantes & consistentes coniugalis charitatis iura constringit. Eodem iugo benedictionis utriusque colla sociantur, etiamsi alter obeat separatarum regionum longa diuortia: quia non corporis cervice, sed mentis iugum gratia acceperunt.* Itaque neque pecunia debet esse vinculum coniunctionis; quod apud illos esse solet, qui idcirco uxorem ducunt, quia *rufis*, & licet vetula sit, rugas tamen maritimo compensat, luridoque pallore promittit, se breui mortuam. Quàm longè feliciter matrimonij ditescunt, qui non nummos, sed honestatem vitæ in sponsa intuentur? & Deo fiunt, atque *in primis regnum calorū querunt: cetera enim illis insuper adijciuntur.* Quod Dominus in alio quoque sponso demonstrauit. Nam de viro Constantinopolitano nobilissimo hæc legimus, in probato authore, docente vxoris vsucapionem.

S. Ambros.
l. 5. Hexam.
c. 7.

Luc. 12. 31.

V.
Io. Moscus
Enirar. in
Prat. Spir.
cap. 201.

Narravit quidam Patrum dicens: Ascendi aliquando Constantinopolim, cuiusdam necessitatis gratia; cumq; in Ecclesia sederem, ingressus est quidam secularis maximè illustris, atque fidelissimus; is cum aspexisset me accedens salutauit cum omni charitatis officio. Et, post salutationem, sedit iuxta me, & cepit interrogare de his, quæ pertinent ad animæ salutem. Cumq; ego illi dicerem, quid

his, qui ritè terrena disponunt, caelestia quoque donantur: bene, inquit, pater dixisti, nam verè beatus est, qui spem suam in DEVM ponit, & se ipsum totum committit DEO. Et dicebat: Ego filius fui cuiusdam secularis gloria clarissimi, erat autem ipse pater meus elemosynis maximè deditus, & plurima pauperibus distribuebat, die ergo quodam, vocauit me, & ostendit mihi omnes pecunias dicens: Fili quid tibi gratius est, ut dimittam tibi pecunias istas, an Christum curatorem tuum? Ego, cum placeret mihi, qua faciebat, respondi, me Christum malle, ista enim omnia prateruent, & hodie sunt, & cras non erunt, Christus autem manet in aeternum. Quod ille cum audisset, omnia jam liberè & larga manu pauperibus erogabat, ita ut moriens pauca admodum mihi relinqueret, ego autem iam pauper effectus humilis procedebam, spem meam habens in Christum, cui me ille reliquerat. Erat autem alius quidam diues valde & primarius habens uxorem fidelem Christo, & timentem Dominum, habebat autem & filiam unicam; dixit ergo illa viro suo, hanc solam habemus filiam, tantaq; bona nobis largitus est DEVS, cuius ergo rei indiget? si quaesierimus dare illam alicui primario, & diuiti, qui non sit bonis moribus, affliget eam semper; queramus illi virum humilem & timentem Dominum, qui secundum Deum eam diligit, & foueat. Qui dicit illi: rectè dixisti, perge ergo in Ecclesiam, & ora intentissime, atq; illic reside, & qui primus ingressus fuerit, hic illi à Domino missus est sponsus. Fecit igitur, ut iusserat vir eius. Cumq; orasset, & sederet, ingressus sum ego primus. Mittens ergo illa seruum suum, continuo accersuit me, caputq; interrogare dicens: Vnde es? Ego autem dixi illi, ex hac ciuitate sum talis filius. Dixit autem mihi: illius elemosynarij? & dixi: Ita, illius sum filius. Tunc ait mihi: habes uxorem? & dixi: Non. Narrauitq; illi, qua mihi dixerat pater meus, & qua ego responderam ipsi. Illa verò glorificans Deum ait. Ecce bonus curator tuus misit tibi uxorem, & pecunias, ut utaris vtriusq; cum timore Dei, deditq; mihi filiam suam, & pecunias. Ego autem oro, ut patris mei viam usq; in finem teneam.

Hac via itur ad opes, si possint contemni opes. Sic felicia contrahuntur coniugia, si in vxore aut sponso, non crumena, sed virtus veniat in censum. Per deuia erga fortunam quaerunt, qui, dummodo nummos odorentur, nihil pensi habent, si né

Le. vii. 2
I. p. 11.
K. 10.
S. A. 10.
I. p. 11.
S. 2.

VII.

VII.
I. p. 11.
S. 2.

VI.

CHIT. 1016

T t vxor

uxor Catholica, an Lutherana; Christiana, an Saracena, vel Hebræa. Si multum æris habet, sufficit istis; non opus est, ut multum habeat religionis. Argentum pluris æstimatur, quam fides: auro vitia omnia teguntur, & pulchra fit ipsa turpitudine. Nempe ita demum, in matrimonium, per-coëtionem conuenitur. *Coemptio enim est, ait Seruius, ubi libra atque as adhibetur; & mulier atque vir in se quasi emtionem faciunt.* At non sic vult Deus: *Vnde scriptura dicit tibi: ait S. Ambrosius, Ne accipias uxorem de filiabus Chanaanorum. Sed vade in Mesopotamiam in domum Bathuelis: id est, in domum sapientie, & tibi acquire copulam. Mesopotamia autem regio est, in partem Orientis, qua duobus maximis, per ea locorum Euphrate & Tigridum fluminibus circumuenitur, quibus origo est in Armenia locis. Influnt autem diuerso meatu in mare rubrum. Et ideo Mesopotamia nomine signatur figura Ecclesia, qua maximis fluentorum prudentia virtutibus atque iustitia facundat mentes fidelium, quibus sacri baptismatis, cuius typus præcessit in mari rubro, infundit gratiam, culpamque abluat. Doce ergo plebem, ut non ex alienigenis, sed ex domibus Christiani coniugij queratur copula.* Hæc S. Pater. Quod de religione non posthabenda dicitur, dici etiam debet de ceteris virtutibus, quæ utique omni thesauro sunt pretiosiores. Quod vel Ethnici censuerunt. Vnum dabo, pro mille. Quippe

Seruius ad
lib. XI.
Æncid.
S. Ambros.
lib. 9. epist. 70
Gen. 28.

VII.
Luc. Apul in
Florid.

Hæc atque hoc genus alia partim cum audiret à Diogene Crates, alia sibi ipse suggereret, denique in forum exiit; rem familiarem abiecit; velut onus stercoris, magis labori, quam usui. Deincatu facto maximo, exclamat: Crates Cratete manumittit. Exinde non modo solus, verum nudus & liber omnium, quoad vixit, beatè vixit. Adeoque is cepiebatur, ut virgo nobilis, spreto iam inuoluto ac ditioribus prociis, vltro eum sibi optauerit. Cumque inter scapulum Crates retexisset, quod erat aucto gibbere, per amicum, cum baculo & pallium humi posuisset, eamque supellectilem sibi esse, puella profiteretur, eamque formam, quam viderat: proinde sedulo consuleret, ne postquam relicta causam caperet. Enimvero Hipparche conditionem accipere, proinde duceret, quò liberet. Quis non videat, eiusmodi

marrimo

matrimonium fuisse felicissimum? Nam in illud forma, diuitia, nobilitas, & quod præcipuum est, virtutes confluerunt. Per has enim cetera bona condiuntur; sine his, sunt superbia, rixarum & mille malorum instrumenta. Satis de ceteris prospicit Deus illis, qui virtutem in ultimis non habent, dum nuptias moliantur, neque tam hominum, quam Dei conciliatione, vxores quærunt; & potius educationem bonam, moresque probos ac commodos, quam genus, crumenam, & vultum spectant. Qua de causa Pulcheria sapientissima herois fratri suo Theodosio Imperatori Eudoxiam pauperem, sed insigniter eruditam, & pulchrè moratam vxorem procurauit. Talis coniux donum DEI est: *Domus & diuitia dantur à parentibus: à Domino autem proprie vxor prudens*, immo & diues, si diues proficit.

Italicus auctor, siue Poëtica licentia, siue fide historica, scribit; quod, tanquam falsum damnare, audacius est, quam narrare, vel traditur; valde enim & verosimile est, & idoneum ad laudes diuinæ providentiæ commendandas. Memoratur igitur, duas, in Italia arces fuisse, in amœnis collibus, sitas, loco vicinas, sed à diuersis incolis possessas. In vna harum prænobilis femina degebat, quæ *Vicanam* habuit fortunam & obsequentem, & quam Græci ἀνδραγαθήν, *fortem & virilem* solent nominare. Erat illi ætas florida, valetudo vegeta, venustas ambitione digna, opes immensæ. Sed, ne nimis beata esset, mors illi iuuenem maritum subduxit; ex eo tamen filium biennem reliquit. In altera arce, *lana numina*, & mala fortuna videbatur habitare, Inopia, & Egestas; sed eam tenebat optima stirpis, & electæ virtutis homo. Hic, suo bono, existimans *Orbonam* in alteram arcem immigrasse, cœpit cogitare de nuptijs inde sibi procurandis; facileque putabat, quod sibi, in diuitijs, deesset, id viridi iuuentute compensari, & viduam mascula prole comitatam, satisque ab opibus instructam, nullo negotio, in matrimonium consensuram. *O quoties miseros spes fallit amantes!* Nihil ille officiorum omisit. Prensaui cognatos: comitate verborum omni deliniuit famulos eius: nulli non ad illam tendenti salutariunculam imposuit: quin & manuscula, quantumuis tenuia, tamen, vel defraudato Genio, auctiora

Prou. 19. 14.

VIIK.

Cicero

auctiora missitavit. Dedit etiam operam, ut quoties illa in campum procederet, velut casu obuius, ad curram adequaret; unâ venatum, unâ canatum iret, si illa foris, atque apud consanguineos conuiujs interesset. Ibi omnis generis illi vrbauitates exhibebat. Denique Dianam ipsam, aut Lucinam, nemorensem non magis coluisset. Et, quia amor insanos facit, non solum, in illius honores, tanquam quidam *crinitus Iouis*, saepe cithara personabat aurata, ut cantu eam demulceret; sed etiam non dedignatus est facere, quod illi fecerunt olim, qui solebant

Prudent, in
Apoth.

diu

Martian. Capell. lib. 1. & S. Aug. lib. 7. de ciuit. c. 3.

Cic. pro Cluent.

Caput ante pedes carnare Minerus Fictilis, & soleas Innonis lambere.

Hæc omnia quorsum fierent, non ignorauit iuuenis vidua, sed ut est hoc hominum genus, superbum, quanto affectatius amiebatur, tanto fastuosius procum fastidiebat; hæc ipsa forte se de causa, in diuinis oculis, repudio dignum. Nihil, o iuuenes, nugæ vestrae, nihil infanz proficiunt: si connubia felicia queritis, Deo duce, querite; Iuno *Terduca*, seu *Domiduca*, nomen est, non Numen. Igitur & huic proco nihil profuit elegantijs auticis uti. Nam & cum honestos proceres ad viduam legasset, qui, suo nomine, illam peterent vxorem, multis eius argumentis refutatos remisit. Nimirum nondum se, in eundem de secundis votis, cogitasse; nimis adhuc recentem esse memoriam prioris, unde quaque charissimi mariti; a quo vnice sibi amatam prolem nolite obicere vitrici iniurijs; probe enim sibi constare, quibus modis tractari consueuerint liberi a parentibus alienis: nolite se *nubere in familia luctum, atque in priuignorum funus*: vno verbo, stolidum esse, pauperem eligere, cum tot sint opulenti, quorum liberrimam habeat optionem. Hoc aculeato responsõ reduces legati, procum confoderunt: qui spe sua deiectus, diu deliberauit, an solus calibem agere vitam, in tristitia vellet. Ita tamen se tandem ipsum allocutus est. Quid incipies, infelix homo? Inopem vxorem neque tu alere poteris, neque illa te, diuites te contemnunt; quæ loculos loculis æquari volunt. In cassum me demissi, ad tot lenocinia. Omnes blanditiæ, omnes amationes frustra fuerunt. Me vo-

cordem

cordem fecit Dea Verticordia; illam non illaqueavit. Ut insaniui! ut arsi! ut perij! ut me malus abstulit error! Quid agis, anime? cur è fluctibus his non erigis caput? cur ad portum non respicis? cur ad verum Numen non recurris? Pacem posce, veniam precare, audiet preces. A Domino petenda est, à quo datur vxor. Ille si bene sponsis bene voluerit, veniet vxor ultra: sin aliud volet; volo & ego illud. Dixit, & ab omni tumultu pectoris illico quieuit; mansitque, septem totis annis, non modò sine coniuge, verùm etiam sine omni muliere; fors sese, per nemora solans venando; domi, quidquid à familiæ contractissimæ negotijs illi superfuit, Deo transcribens, diuinis precibus occupatus. At neque vidua interim nupsit; vel quòd illi nullus omnium placeret, vel quòd spem amoremque eorum in filio suo consumeret. Nempe, *Omnis in Ascanio cura parentis erat.* Nonum itaque attingerat annum, atque vt ea ætas vagabunda, nunc huc, nunc illuc excurrit; aliquoties etiam ad vicinam arcem expatiatus, eum ipsum Nobilem permissus est inuisere, quem mater eius à nuptijs reiecerat. Habebat autem Nobilis accipitrem, insignem ad passeris aliasque; minorum gentium volucres capiendas auem; assuetam, ad nutum gestantis, in prædam inuolare, atque ad quamcunque reuocantis vocem reuolare ad manum. Eo accipitre (quia aliud inopia oblectamenti genus illi nihil reliquum fecerat) solebat ad se venienti puero delicias exhibere. Siquidem, vt erat generosæ indolis adolescens, summopere capiebatur, auibis venandis. Et videbatur ipse accipiter puero allubescere, de cuius manu iecinora toties carpebat. Ita, inter puerum, & auem contracta est amica familiaritas. Cupida est hæc ætas; &, quidquid cupit, cupit vehementer. Quamobrem magno cœpit puer auis potiundæ accendi desiderio. Sed, vt erat ad omnem verecundiam educatus, non audebat cupiditatem suam expromere. Vt incendia, sic & desideria pressa magis exæstuant; quod & in hoc euenit adolescente. Quò diutiùs affectum dissimulabat, eò amplius flagrauit; itaque cœpit perditè ardere, vt colorem mutaret, & macie extenuari inciperet; ac tandem, affectu inualefcente, decumberet. Vocati medici, nullum morbi fontem de-

prehendere potuerunt. Et puer in dies deficiebat. Deplorata
res videbatur; cum mater ad filium sola, atque remotis arbi-
tris, ingressa, lachrymis & singultibus merorem testata, etiam
atque etiam rogavit, ut ediceret, quanam tanti mali causa,
quæ origo esset? nihil se non facturam, quo ei remedium affer-
ri posset. Ibi, interrupta gemitibus voce, *Desine*, inquebat fi-
lius, *desine, mea charissima mater; actum est de vita mea. Quod cu-
pio, sperare non possum. Et, quia desperare cogor, morior.* Attoni-
ta hoc responso parens, *Exprome*, aiebat, *mi fili, quid cupias; ni-
hil tibi denegabitur, quidquid concedi potest. Nulli sum tui, nulli la-
bori parcam. Tu mihi pro omni thesauro, tu pro vita mea eris. Ni-
hil inconsultum, nihil intentatum relinquam.* Et, ut confido, mi-
na firmabit Deus. Animatus hac promissione filius; *Nobilis*,
inquebat, *vicinus noster, accipitrem domi habet; ad venandum aut
agregio eruditum & aucupanti, ad miraculum, obedientem. Eius
habendi desiderio occidit. Nulla enim spes est, ut auem, quoniam illi ca-
ballo chariorem, puero donet. Audiit mater, & expalluit; nam
& illi spes nulla fuit auis adipiscendæ. Quid enim, cogitabat,
num delicias suas unicas à se abdicabit? & verò mihi dabit; à qua
contemptum meminit? & dabit, ut puer habeat illius matris, qua
illum, tot modis officiosum noluit habere? Enimverò gaudebit, & si
ipsi plaudet, tempus venisse, quo se acerbissimo simul, simulq; nullam
sceleris speciem habente vindicta genere possit refrigerare. Addit sar-
casse & ducta, repulsamq; sarcasmo aculeabit. Sed addat; cachinnis
me, immo & plagis excipiat. Vtique non occidet venientem; qui fi-
lium non exclusit. Non hoc mihi toties laudata illius virtus promittit:
de femina vir non volet triumphare. Igitur bono animo esto, fili, di-
cebat, *ibo, & aucupem ipsum aucupabor.* Tu, Deus, da diem hunc
fospitem, annue, sic, ut gratum meum sanem. Sic fata itineri se-
dat, unica puella comitante. Brevis erat via: citò peruenit,
quò tendebat. Miratus Nobilis hospitem novam, quam nun-
quam, in arce sua, viderat; omittis reliquis rebus omnibus, de-
currit ad eam, quàm benivolentissimè salutandam. Illa gra-
tiam maiorem captatura, adventus sui causam censuit initio
tegendam. Quare varijs ambagibus vsa, prandere se cum illo
velle significavit. Quod ille magni honoris loco accipiens,
etiam*

etiam se inter beneficia professus est numeraturum: vnicum illud excusans, tractari à se eam, pro dignitate, non posse, angustijs temporis & facultatum circumscriptum; neque verò se vnquam aliàs paupertatis iniuriam, quam tunc sensisse grauiorem. Ergo dum quærit omnia, nihil inuenit; ac nisi ab ingenio consilium petisset, impransam erat dimissurus. Accumbitur, & conuiuium celebratur, quale olim Toui Philemon & Baucis fertur struxisse. Nulla ibi argentea aureæue supellex. Sella, nulla. Nulli tapetes. Neque vllus fereulorum apparatus. Iusculum; caro fumo durata; &, quod caput erat, auis vnica, eaque non admodum magna, pipere condita, & pane in artoptato circummenita, totam pompam faciebant. Inter hæc ipsa tamen vultus bonus conuiuatoris & scita comitas, sermonesq; iucundi epulas inprimis exhilarauerunt. Quæ vt non copiosæ, ita citò sunt absunt. Remotis mensis, jam confidentior matrona, seductum ad fenestram Nobilem, in hunc modum compellat: *Haud ignoro, Domine, audacia magna me ream esse, vt que huc venerim, quod nunquam promerui, petitura. Sed me filij amor adigit tentare, quod si negetur, conquiri non possum; si impetraro, filio meo, vitam impetrabo.* Præfatione hac audita, miratur Nobilis, aliquid in domo sua superesse, quod matrona tam diues & alioquin ad preces non admodum prompta, petere à se vellet. Iubet eam edicere; atque, excusationibus omissis, declarare, quid optet, nihil se ei negaturum. Ad quæ mox illa: *Accipitrem, inquit, habes, cuius acquirendi tanta cupiditate filius meus uritur, vt, nisi obtineat, mœrore sit conficiendus. Iam enim panè ad extrema deuenit. Vixq; tandem ab eo diu mihi calatam agritudinis causam expressi. Domi igitur numerat singula temporis momenta donec redeam; solaq; afferenda sibi auis spe animam sustentat fugientem. Hanc ergo, si donas, vitam filio meo, immo & mihi donas. In tua est potestate, duos occidere, si negas.* Expauit ad hæc verba Nobilis, & caput huc atque illuc versans, cœpit indignantissimo similis esse. Quo vultu & matronam terruit, arbitrantem, sua petitione tantopere offensum Nobilem; neque aliud quidquam expectabat, quàm vt facessere, aut etiam in malam rem, cum suo puero, ire iuberetur. Sed longè aliud audiuit. Postquam

quam

quam enim aliquamdiu silens nunc caput scalpfit, nunc pectus pugnis percussit arcis Dominus: *Hei mihi*, dixit, *quid fecisti, Domina, ut tam diu postulata differres? cur non, in prima salutaritate, adventus tui causam mihi indicâsti? serò petis, quod non est amplius in potestate mea. Quam ego libens tibi, longeq; libentius mihi charissimam ac verè pretiosam auem viuam, quam occisam tradidistissem: Nunc autem feres quidem, ad filium tuum, tecum auem, quam à me flagitâsti, sed in visceribus tuis feres. Siquidem, cum aliud in domo mea nihil esset, iussi vel accipitrem occidi, & quam apparitionem condidi, tibiq; apponi. Itaque*

Ovid lib. 6.
Metaph.

Intus habes, quod poscis, ait;

ac, ne friuolam hanc, aut fictam à me putes excusationem, ne pennas auis, & cocum testem! Vidisses attonitam factò hoc matronam, quæ modò lachrymans suam infelicitatem accusabat.

Et modò, si posset, referato pectore, diras

Egerere inde dapes, emersaq; viscera gessit.

ac Mænadi similis, inde se domum proripit, tristique nuncio filium semianimem penitus exanimat. Quo orata, cum luctum nondum eluxisset, aliùs cogitando in se descendens, causam inquisit, ob quam iustissimus Deus, non solum marito se viduari voluerit ante id hac, verum etiam nunc dulcissimo filio priuârit. Venit illi in mentem superbia ac fastus, quo prædictum Nobilem, ante septem annos, de moribus adeò laudatum, ob solam inopiam, repudiârat. *Et quam verè laudandum est inquit, quàmq; meritò à me non contemnendus; qui non solum à me spretus, nullius vindictæ memor, tanta me humanitate accepit, qui non solum auem liberalissimè erat donaturus; sed etiam, eandem, qua nihil habebat charius, cum cetera inopi deessent, mihi præbere voluit epulandam? Et rursus, postquam audiuit, eam à me viuam flagitari, quàm expalluit? quàm eum poenituit, non posse occisam reddi? Verè talis vir non fuit contemnendus. auro caret, sed non caret aurea charitate; cuius mores, quacumq; femina non plus facit, quàm opes, carnifice digna est marito. Dixit, & Nobilem jam ipsa vltro missis legatis, in matrimonium petiuit; ac deinceps, & filij, & mariti loco habuit. Ita dicuntur postea hi duo coniuges concordiam coluisse, ut exemplum essent bonorum*

rum coniugiorum. Neque sanè melior est ratio, aut qua viri sponfas trahant, aut qua sponfos eligant feminæ; quàm de iudicio virtutis. Quod si opes magis spectent, quàm virtutem, Lessò digniores sunt, quàm Thalassione.

Hoc ita esse, confirmant exempla, quibus eiusmodi sponsæ promissionem suam violantes, & insita quadam animi leuitate, à nuptijs inmundis resiliunt, diuinitus punitæ leguntur. Diues quædam puellâ, in Saxonia, capta amore adolescentis, ab opibus parum instructi; sed fortè, vt Crates ille, patrimonium omne in cerebro ingenioque habentis, matrimonium ei promisit. Promissionem, ne diffidentia locus esset, hoc juramento firmavit: *Vt, si cui alteri annulum daret, nuberetue, ipso die Nuptiarum, à cacodamone viua, ad Inferos, asportaretur.* Quæ igitur solet esse constantia in puellis malè educatis, etiam apud illam fuit. Citò alius ei placuit. Citò ei in manum conuenit, coniugiumque spondit, paupere repudiato, & plorare iusso, frustra que illud repetente: *Mopsò Nisa datur.* Fit apparatus, inuitantur amici, celebrantur & epulæ, & nuptiæ, omnia gaudijs feruent. Quibus ne quid desit, remotis mensis, etiam instituuntur choreæ, cantatur, saltatur, clamatur, nec à paucis rideretur riuialis, spe nuptiarum delusus. Dum omnia lætissimè & festiuissimè fiunt, adsunt duo, qui, habitu nobilium, in conchyliata veste, domum ingrediuntur; ascendunt ad locum chorearum. Nec diu spectant saltantes, saltant & ipsi. Vnus, velut honoris causa, sponsam inuitat vltro allubescentem; quam cum semel iterumque in chorea bellissimè circumduxisset, repente è domo, & conspectu omnium asportauit. Quæ nusquam postea comparuit. Tales sponfas, tales decent paranymphii. Quàm verè tunc dici potuit: *Risus dolore miscbitur; & extrema gaudij luctus occupat?* Et quid aliud sperari potest, si tales, ex Orco, hospites, ad nuptias inuitantur? aut si vsurpetur ea coniugibus benedicendi formula, quam vel seriò, vel per iocum docuit Prædicans hæreticus vsurpandam? *Die steyh Lieb gegen Lieb: Sie ist ein Schnur/ vnd er ein Dieb. So gib ich euch zusammen; In aller Teuffel namen.* Id est,

IX.
Martin. Delr.
libr. 3. disq.
Mag. p. 1. q. 7.
sect. 1.

Prou. 14. 13.

Hic stat amans, & amans; fur vnus, & altera scortum:
Coniugium, his sponsis, dæmon felicitet, ortum.

C A P V T. XXVII.

Cura Dei, in Matrimonijs etiam conseruandis, diuine
scripturæ, exemplis patefit.

I.

Noniam Non minor est virtus, quàm quereve, partatu-
ri, æquè Deus inuigilat, vt matrimonia conseruet, ac
vt constituat. Quid prodest figulo, limum efformare
in vrceum, & mox iterum frangere, ? Cùm ergo conlisterit, su-
premum Mundi Governatorem, non minùs attendere coniu-
gijs conseruandis, quàm inchoandis, nihil accusari poterit eius
bonitas, si hominum vitio quædam matrimonia malè dissolu-
tur, aut ærumnis miserè corrumuntur. Ad matrimonia igitur
firmanda, non dominium modò rectè est ordinatum, sed multa
etiam alia luculentè sunt facta. Eua, postquam & ipsa præu-
ricata est, & maritum secum traxit in peccatum, non legitur,
quidem vnquam cum Adamo litigauisse, legitur tamen audi-
uisse: *Multiplicabo ærumnas tuas, & conceptus tuos: in dolore pa-
ries filios, & sub viri potestate eris* (quæ est molestissima femine
superbiæ pœna) & *ipse dominabitur tui*, quia virum seduxit;
mala ductrix, ac proinde *ducenda* potius, quàm *ductura*. Hinc
meritò vir vxorem, non vxor virum ducere dicitur. Nam, hic,
vir accepit potestatem, vxorem coërcendi & puniendi. Secun-
dùm Romanas etiam leges, licet gentiles, adeò vxor, *sub viri
potestate erat*, vt non licuerit ei condere testamentum, sine viri
auctoritate: & quia sub viri erat manu, capite diminuta dice-
batur. Hæc ipsa subiectio vxoris, & dominatus viri siue iustus,
moderatus & ex lege, etiam naturæ ortus; siue imperiosus &
tyrannicus, ac præter naturam, semper faminae molestus &
pœna peccati est; ex eo tamen duplex utilitas nascitur. Nam
sic vxor peccatum luit & commune illud, & priuarum ac per-
sonale; ac insuper velut fræno quodam coërcetur. Doctè ille:
*Mulier nec docere potest, nec testis esse, nec fidem dicere, nec iudic-
sare: quanto magis non potest, aut non debet imperare?* Vt ergo
matr-

Gen. 3. 16.